

„Párttag voltam, de templomba is jártam”¹⁾

A párttagság történetei munkások és munkásnők életút elbeszéléseiben

„48-ban még a Borbás testvéreknél bedumálták a pártba. Volt DISZ, SZIT, én benne voltam mindenben. Végig maradtam is párttag. '61-ben kizártak a pártból az egyházi esküvő miatt. Dupla esküvőnk volt, egybe rendeztük a feleségemnek a hűgával. Szerintem ma sem tudják a gyárban, hogy mindkét gyerekemet megkereszteltem titokban az óbudai nagytemplomban. Aztán egy év múlva ismét tagjelölt lettem a pártban, és visszavettek.”

Bevezetés

A Budapesti Harisnyagyár gyári pártirataiban, de valószínűleg más gyárakban is az, hogy valaki az MSZMP tagja lett, a leggyakrabban egyszerű, mindennapi rutinügyként jelenik meg. Úgy tűnik, hogy a jegyzőkönyvek vezetésekor nem sokat bajlódtak azzal, hogy megmutassák azt, hogy a pártba belépő milyen egyéniség. Gyakran visszatérő formulákkal dolgoztak a jegyzőkönyvek írói. Ilyen agyonismételt jellemzés volt például, hogy "régóta ismerem, becsületes lelkiismeretes dolgozó", "társai szeretik, példamutató", vagy "rendszeresen képezi magát", "úgy gazdasági, mint társadalmi munkáját mindig nagy szorgalommal és hozzáértéssel végezte". Tehát azok az alapszervezeti jegyzőkönyvek, amelyekben a párttagfelvételekről döntöttek, az életutakat - bár nagyon vázlatosan - abban a keretben ábrázolták, hogy a párt leendő tagja mennyiben felel meg a szocialista emberrel szemben támasztott elvárásoknak. Eszerint az ábrázolásmód szerint - akárcsak a szocialista brigád tagja - a leendő párttag is nevelhető, képezhető, munkateljesítménye nemcsak gazdaságilag jó, hanem a társadalom számára hasznos, önkéntes munkákat is végez. (pl. munkatársainak árusítja a Kossuth Könyvkiadó könyveit a műhelyben). Ezen felül a pártba belépőket normatív alapon is jellemzik. Ilyen jellemző tulajdonság pl. a becsületesség, a tisztesség, de a privát szférát érintő olyan elvárások is, mint a józan életvitel. Elítélendőnek számított az iszákosság, és a "rendezetlen családi élet", amely elsősorban azt jelentette, hogy a (leendő) párttag nem monogám házasságban élt.

Az egyéni életutak elmélyültebb ábrázolása a párttagfelvételi eljárásokról szóló iratokban csak akkor jelenik meg, ha valakit valamilyen oknál fogva nem akartak felvenni a pártba, konfliktusba került a pártszervezettel. Persze egyáltalán nem biztos, hogy a valódi oka annak, hogy valakit nem akartak felvenni a pártba, az volt, ami róla a jegyzőkönyvbe bekerült. Ezért az alábbiakban két olyan esetet elemzek, ahol a formázó csoportvezetőjének azért nehezítették meg tagfelvételi eljárását, mert lánya elsőoldozó volt. Egy kötődei művezetőnek pedig azért, mert templomi esküvőt tartott. A korabeli forrásokat összevetem az egykori szereplőkkel 2001-ben készített interjúmmal.

Amikor Ki. Gyuláné kérte felvételét az MSZMP-be, pártalapszervezetében, a formázóban először nem támogatták azért, mert lányát megáldoztatta. Ő azzal védekezett, hogy ez "családi okok miatt történt, nem azért mert vallásos". A Budapest Főváros Levéltárában őrzött jegyzőkönyv tanúsága szerint a műhelyfőnök azzal zárta le Ki-né ügyét, hogy Ki. Gyuláné "amikor a formázóba került, megbízták, hogy nevelje a fiatalokat. Ezt a munkáját igen jól végezte. Ki-né kommunisztává nevelése a mi feladatunk lesz".

Ma ezt a történetet Ki. Gyuláné el is mesélte, meg nem is. Ugyanis elbeszéléseiben sokkal inkább hangsúlyozta azt, hogy vallásos szellemben nevelte lányát, és ebből konfliktusa támadt a párttagokkal, mint azt, hogy emiatt kérdésessé vált, hogy őt felvegyék a pártba. Ma elbeszéléseiben azt is hangsúlyozza, hogy ő mennyire nem akart a párt tagja lenni. Talán érezte azt az ellentmondást, hogy őt annak ellenére vették fel mégis pártagnak, hogy a lányát megáldoztatta. Ráadásul őt még szankcióval sem sújtották, mint hét évvel korábban Cs. Lászlót. "A pártba nem akartam belépni, de jött mindig a K.-né, meg a T.-né, hogy rád van szükségünk, lépj be. Egyszer aztán meguntam, mondtam nekik, hozzátok azt a belépési nyilatkozatot, aláírom. A lányom elsőoldozó volt, de akkor még nem voltam párttag. Azt mondták akkor... (szünet) Cs. elváltam egyébként úgy mentem, hogy mondtam a többieknek, hogy jól van, megyek, de csak akkor, ha a lányomat is hozhatom. Ott volt velem minden május, elsőjén, kiránduláson, mindenhol. A lányomat nem érdekelte a politika, KISZ tag sem volt. A nyakában keresztet hordott. Ezt észrevették a Hajógyári-szigeten, egy majálison. A D.-né, meg a B.-né, azok normális párttitkárok voltak, de aki utánuk jött, az nagyon vonalas. Másnap felhívott, hogy miért hord a lányom keresztet a nyakában, pedig ahhoz semmi közük nem volt". (Interjú Ki. Gyulánéval. 2001. február 19. 6. o.)

Ki. Gyuláné ebben az elbeszéléseben akkor kanyarodott el a történet eredeti vonalvezetésétől, amikor azt kellett volna nekem elmesélnie, amit az iratokban megtaláltam, hogy lánya elsőoldozása miatt nem vették fel simán a pártba. A kitérőben egyrészt hangsúlyozta, hogy ő milyen jó anya volt, mert lányát mindenhol magával vitte, másrészt kiemelte azt is, hogy gyerekeit vallásos nevelésben részesítette. Ennek kapcsán mesélte el azt a történetet, hogy lánya vallásossága miatt mások is ki volt tőve a párttitkár zaklatásának, az felhívta őt az irodájába, és kérdőre vonta. Akárcsak Ki. Gyuláné esetében, másnál is úgy tűnt, hogy ma, amikor az embereket vallásosságukról faggatom, sokkal többet mesélnek el a vallással kapcsolatos külső jegyekről (kereszt viselése a nyakban, egyházi esküvő, temetés), mint arról, hogyan vélekednek a vallásos tanításokról, tézisekről. Ezért is tartottam fontosnak, hogy ahhoz, hogy jobban megértem gondolkodásmódjukat, és azt, hogy mennyiben formálta át vélekedéseiket a világról a szocialista időszak vallásellenes propagandája, megpróbáltam olyan témákról beszélgetni őket, ami manapság a beszélgetésekben tabunak számít: megkérdeztem őket arról, mit gondolnak a halálról és arról, van-e túlvilági élet.

Más visszaemlékező kifejezetten büszke volt arra, hogy egyszerre volt párttag és járt templomba is. Tehát úgy jeleníti meg, hogy - annak ellenére, hogy ebből konfliktusa volt a pártban belül - össze tudta egyeztetni a kétféle világnézetet, és mindkét helyen kitétt magáért. Gyakran szólt fel a párttaggyűléseken, de ragaszkodott ahhoz is, hogy életútjának szimbolikus állomásain az egyház is megerősítse döntéseit. Mind a pártállamot, mind az egyházat mai visszaemlékezéseiben ironikusan emlegeti.

Cs. László magnó nélkül így idézte fel az egykoron történeteket: "48-ban még a Borbás testvéreknél bedumálták a pártba. Volt DISZ, SZIT, én benne voltam mindenben. Végig maradtam is párttag. '61-ben kizártak a pártból az egyházi esküvő miatt. Dupla esküvőnk volt, egybe rendeztük a feleségemnek a hűgával? Szerintem ma sem tudják a gyárban, hogy mindkét gyerekemet megkereszteltem titokban az óbudai nagytemplomban. Aztán egy év múlva ismét tagjelölt lettem a pártban, és visszavettek. Ez volt az én büntetésem, így volt ez megbeszélve." (Cs. László ezt a történetet háromszor is elmesélte: Interjú Cs. Lászlóval. 2001. október 11. 3. o., 2001. október 18. o. 10. o., 2001. október 25. 10. o.)

Cs. László "ügyét" megtaláltam a Budapesti Harisnyagyár pártiratai között is. Mivel 1956 után nem lépett át rögtön az MSZMP-be, ezért 1960-ban újra kellett kérelmeznie, hogy vegyék fel tagjelöltnek a pártba. Miután alapszervezete javasolta, a gyár párttitkára, K. Aranka (K. Aranka 1957-1960 között a Budapesti Harisnyagyár párttitkára volt) feljegyzést készített a III. kerületi pártbizottságnak arról, hogy támogatták tagjelöltségét. Remegvárta, hogy miért nem kérte Cs. László rögtön az átigazolását ("kerékpárversenyzőként nagyon le volt terhelve") BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. K. Aranka gyári párttitkár levele a III. kerületi pártbizottságnak. 1960. március 29.). Ugyanis ebben az időszakban hiába támogatott valakit a gyári pártbizottság, a kerületi visszautasíthatta a kérelmet arra hivatkozással, hogy valaki nem lépett át a forradalom után az átigazolási határidőn belül az MSZMP-be. Azt, hogy miért pont Cs. László esetében csináltak a pártban ügyet abból, hogy - akárcsak a visszaemlékezők közül többen - templomban esküdött, azt az iratokból nem lehet kideríteni. A gyári pártbizottság ülésein úgy határoztak, hogy tagjelöltségét egy évvel meghosszabbítják. D. Sándorné, aki 1960. szeptemberétől lett a gyár párttitkára, a jegyzőkönyv tanúsága szerint nem állt ki Cs. László mellett: "Cs. elváltással kapcsolatban elmondja, hogy az elvtárs valóban felkereste házasságkötése előtt problémáival. Elmondta családi helyzetét, valamint az ő világnézetét szemléletét. Próbálták tanáccsal ellátni, azonban ez sikertelenül járt? A tagságnak jogában van tudni, hogy kommunistaik milyen életet élnek, mit cselekszenek". (BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. A Budapesti Harisnyagyár PB-nak ülése. 1960.) D. Sándorné tehát azzal érvelt, hogy a pártnak joga van beavatkozni az emberek mindennapjaiba, és ha a párttisztviselők úgy látják, hogy valaki nem ért a párttagságra, akkor azt szankcionálhatják. Cs. László, - akárcsak mások hasonló helyzetben -, a pártfórumokon úgy érvelt, hogy "szülei kérésére kénytelen volt esküvőjét templomban megtartani, mivel választása más nem volt. Ezt megtette, de továbbra is kommunista akar maradni". (BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. II. alapszervezet 1961. november 23-i ülése. Cs. László hozzászólása.) 1962. március 28-án az alapszervezet már támogatta Cs. László felvételét a pártba, és 1962. augusztus 24-én megkapta tagsági könyvét. (BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. II. alapszervezet 1962. március 28., 1962. augusztus 24-i ülései.) Cs. László hozzászólásai az alapszervezeti és taggyűléseken gyakran bekerültek a jegyzőkönyvbe. Hol a munkakörülmények javításáért szállt síkra, máskor a szülő nők szülési szabadságával kapcsolatban fejtegette ki véleményét, 1977-ben elvégezte a marxista középiskolát. (BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. II. alapszervezet 1962. június 27., 1962. november 29., 1977.) életútbeszéléseiben maradandó nyomot hagyott az egyházi esküvője miatti konfliktusa a párt tisztviselőivel, bár ma már ironikusan idézi fel az egykor történeteket.

Források

A Budapesti Harisnyagyár I. MSZMP alapszervezetének 1967. július 19-i vezetőségi ülésének jegyzőkönyve (részlet)

Felvéve az I. alapszervezet 1967. VII. 19-én megtartott vezetőségi üléséről.
Jelen vannak a vezetőség tagjai: K.-né, T.-né, P.-né, S.-né

(?)

A vezetőség ezek után Ki. Gyuláné felvételét tárgyalta. Behívták Ki. Gyulánét és beszéltek vele. A vezetőség tagjai különböző kérdéseket tettek fel. Többek között a K. elvtársnő megkérdezte, hogy valóban megáldoztatta-e a kislányát. Ki.né ezt nem tagadta, elmondta családi körülményeit, azt, hogy szüleivel együtt lakik és édesanyja vallásos és a tudta nélkül vitte el a kislányát áldozni.

A beszélgetés után a vezetőség tagjai javasolják Ki.-né felvételét.

(?)

KMFT.

K.-né
(sajátkezű aláírás)

Rendkívüli vez. ü (K.-né kézírásával)

A Budapesti Harisnyagyár I. MSZMP alapszervezetének 1967. július 19-i párttaggyűlésének jegyzőkönyve (részlet)

Jegyzőkönyv

Felvetett a Budapesti Harisnyagyár I. pártalapszervezetének 1967. július 27-én megtartott taggyűléséről.

A tagság létszáma 58 fő. Igazoltan távol van 9 fő, jelen van 49 fő.

P. elvtársnő üdvözli a taggyűlés résztvevőit, bejelenti a napirendi pontokat.

Napirendi pontok:

I. Tagfelvétel

II. Az első féléves munka értékelése, II féléves munkaterv megbeszélése

K. elvtársnő ismerteti Ki. Gyuláné tagfelvételi kérelmét. Elmondja a vezetőség javaslatát. Ki. Gyuláné a formázóban dolgozik, szocialista brigádtag. A KISZ alapszervezet titkára. Elmondja továbbá, hogy a vezetőség tudomására jutott, hogy Ki.-né a gyerekeit megáldoztatta, nem azért, mert vallásos, hanem családi okok miatt. A vezetőség javasolja tagfelvételét. (tollal aláhúzva az eredetiben)

T. Erzsébet a KISZ részéről ajánlja. A KISZ taggyűlés már javasolta a tagfelvételét. KISZ titkári munkáját jól végzi, a gazdasági munkáját is. Ezek alapján javasolja a KISZ taggyűlés

T. Zsuzsanna 1961 óta ismeri, azóta vele dolgozik. 3 éve KISZ titkára a formázó KISZ szervezetének. A brigádban jól végzi munkáját. Javasolja.

T. Tiborné mindazokat, amiket elmondtak, csak ismételni tudja és ő is javasolja Ki.-né felvételét.

K. árpádné az adjusztáló KISZ titkára és az együtt végzett KISZ munka alapján javasolja.

K. Imréné elmondja, hogy amikor Ki.-né a formázóba került, megbízták, hogy nevelje a fiatalokat. Ezt a munkáját igen jól végezte. Ki.-né kommunistává nevelése a mi feladatunk lesz.

Ki. Gyuláné felvételét a tagság egyhangú szavazással elfogadta. (tollal aláhúzva az eredetiben)

A Budapesti Harisnyagyár I. MSZMP alapszervezetének 1960. január 7-i vezetőségi ülésének jegyzőkönyve (részlet)

1960. jan. 7. I. alapszerv vezetőségi ülés

Jelen vannak: K. Tivadarné

Csúcs. vez. részéről: K. Viktória

Hiányzik: P. Jenőné beteg

(?)

K.-né:

2. Tagjelölt felvétel

a. Cs. László tj. felvételét javasolja. kb. 4 hónapja (tollal aláhúzva az eredetiben) kéri a pártbalépésének igazolását.

II. em. kötődében mester, munkáját nagyon rendszeresen végzi. Szakszervezeti vonalon sportfelelős KISZ tag. Párttag volt 1956-ig, ekkor nem kérte felvételét, mert csak a sport érdekelt, s úgy gondolta, nem tud eleget tenni pártvonalon.

Ku.-né Javasolja, mert csak jót hallott róla

K. Szintén javasolja, hogy a legközelebbi (tollal aláhúzva az eredetiben) taggyűlésen felvegyük.

(?)

K. Arankának, a Budapesti Harisnyagyár párttitkárának levele az MSZMP III. kerületi szervezetéhez

Budapesti Harisnyagyár MSZMP szervezete Budapest, 1960. március 29.

Feljegyzés

Cs. László elvtárs kérdését megvizsgáltam a pártalapszervezet titkárával K. elvtársnővel együtt. Meghallgattuk az MDP idején volt két vezetőségi tagot, K. Istvánnét és V. László elvtársat, akik elmondták, hogy CS. elvtárs 1956-ig pártunk tagja volt, az ellenforradalmi események következtében szakadt meg a párttagsága.

A tagrevízió során visszaminősítették, mivel képzetlen volt, azaz nem végzett aktív pártmunkát, mivel sportvonalon (kerékpárversenyző volt) nagyon le volt terhelve.

1952-ig tagjelölt volt és a honvédségnél vették fel a pártba. Ezután követő időszakban, mikor vállalatunkhoz visszajött már aktív tevékenységet fejtett ki, tekintettel arra, hogy a visszaminősítése alkalmával tanult.

Az ellenfordalom után foglalkoztunk vele az átigazolás céljából, de akkor még arra hivatkozott, hogy sok problémája van, és több kérdés nem tisztázódott előtte. Utána állandóan foglalkoztunk vele, politikailag képezte magát.

A későbbiek folyamán a versenyzést abbahagyta, mert gámbolja (sic!) volt, és még aktívabban kapcsolódott be a sport elnökség munkájába. Jelenleg sportelnök, mely társadalmi munkát lelkiismeretesen, áldozatkészen, odaadással végez.

úgy az alapszervezet vezetősége, mint a csúcsvezetőség javasolja Cs. elvtársat tagjelöltnek.

K. Aranka
párttitkár
(sajátkezű aláírás)

A Budapesti Harisnyagyár II. MSZMP alapszervezetének 1962. március 28-i taggyűlésének jegyzőkönyve (részlet)

Cs. László tagfelvétele:

1960. II. hóban lett tagjelölt az I-es alapszervezetbe, tagjelöltségének hosszú ideje saját hibájából, az egyházi esküvő miatt lett, valamint a végzett társadalmi munkája sem volt kielégítő.

Az alapszervezeti vezetőség az alábbiak alapján javasolja tagfelvételét. Cs. et. gazdasági munkáját mindenkor jól, becsületesen elvégezte. Szaktudásán keresztül segíti a dolgozók szakmai színvonalának emelését. Jelen időben sokat foglalkozik a Nachtlose-terem (Nachtlose: kötőgép típus) fiataljaival. Politikailag is képi magát, tájékozott, környezetében a fiatalokkal politikailag is foglalkozik. Az alapszervezeti vezetőség meggyőződése, hogy társadalmi munkáját is, mint SZB sportfelelős aktívan végzi, munkatársai szeretik, ezért javasolja a vezetőség tagfelvételét.

Ajánlói: B. Jenőné és Sz. Sándor elvtársak

B. et.nő: Cs. elvtársat 1948 óta ismeri a Borbás-féle Harisnyagyárból. Gazdasági munkáját szorgalmasan végzi. A fiatalokkal szeret foglalkozni, tanítja gazdasági munkájuk elsajátításában. Mint jó szakembert ismeri. 1956-ban a munkafelvétel mellett volt és becsületes, osztályhű. Politikailag képezi magát. Bátran meri ajánlani a párt soraiba. Kérése Cs. et. felé, hogy a párt politikáját még harcosabban vigye a dolgozók felé.

Sz. et: Javasolja tagfelvételét, 1950 óta ismeri, mint egy jó szaktudású művezető végzi a munkáját. A dolgozótársai szeretik, készséges, gyors, udvarias magatartása miatt. társadalmi munkáját is elég jól látta el, mint sportfelelős, a hiányosságokért, mely a munkájából mutatkozott nem egyedül ő volt a felelős. A jelenlegi társadalmi munkáját sportvonalon sokkal aktívabban végzi. Pártunknak megfelelő tagja lesz.

J. et.nő: Szintén javasolja, mert igen jó szakember, dolgozótársai szeretik, és arra kéri a vezetőséget, hogyha lehetne akkor ebbe az alapszervezetbe maradna, mert már több alapszervben volt, talán ez is ok, hogy ilyen soká volt tagjelölt.

J. et.nő: Ugyanez a kérése, hogy a II-es alapszervbe maradna továbbra is. Bátran meri ajánlani pártunk soraiba.

Címkék:

[MSZMP](#) ^[2]

[MDP](#) ^[3]

[harisnyagyár](#) ^[4]

[DISZ](#) ^[5]

[SZIT](#) ^[6]

Kiadás: 3. évfolyam (2003) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/parttag_voltam_de_templomba_is_jartam.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/parttag_voltam_de_templomba_is_jartam.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/harisnyagyar>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/disz>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szit>